

ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา The Risk Management System for School Academic Affair Administration

ประนอม ศรีดี¹ อุทัย บุญประเสริฐ² และ สรรเสริญ สุวรรณ³
Pranom Sridee, Uthai Boonprasert, and Sanrasern Suwan

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไป 1) เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ แนวปฏิบัติ สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา 2) เพื่อเสนอระบบบริหารความเสี่ยง ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ในส่วนเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมิน การตรวจสอบร่างระบบในขั้นต้น ดำเนินการวิจัยโดย 1) การศึกษาหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ ในการบริหารความเสี่ยงในองค์กรต่าง ๆ และในสถานศึกษา 2) การศึกษาเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ ผู้มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงในหน่วยงานและสถานศึกษา 3) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะจากสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน และ 4) การนำเสนอระบบบริหารความเสี่ยงในงานด้านวิชาการในสถานศึกษา ที่มีความเหมาะสมและ เป็นความเป็นไปได้ในการนำสู่การปฏิบัติในระดับการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ผลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้ว ตรวจสอบร่างระบบด้วยการจัดประชุมกลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัย พบว่า

1. สถานศึกษาในปัจจุบันพบว่าการบริหารจัดการความเสี่ยง มีเพียงระบบการควบคุมภายใน (Internal Control) เป็นเครื่องมือติดตามการดำเนินงานตามภารกิจ และในมาตรฐานการประเมินผลการควบคุมภายใน จะมีการประเมินความเสี่ยงเป็นองค์ประกอบที่ 2 ซึ่งเป็นส่วนควบของระบบการควบคุมภายในอยู่ส่วนหนึ่ง แต่ไม่ได้มีการบริหารความเสี่ยงในงานการบริหารด้านวิชาการโดยตรงแต่อย่างใด

¹นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร
Doctor of Philosophy Student in Educational Management, College of Education Science, Dhurakij Pundit University, Bangkok.

²รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร
Associate Professor, College of Education Science, Dhurakij Pundit University, Bangkok.

³อาจารย์ วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร
Lecturer, College of Education Science, Dhurakij Pundit University, Bangkok.
Corresponding author e-mail: numsradee2524@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 11 July 2019, Revised 18 July 2019, Accepted 19 July 2019.

2. ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่นำเสนอจากการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) การจัดระบบบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษา และ 2) กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามขอบข่ายงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในด้านการจัดระบบบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาจะครอบคลุมหลักการ วัตถุประสงค์ และการจัดโครงสร้างการดำเนินงานเฉพาะด้านการบริหารความเสี่ยงในด้านการบริหารงานวิชาการในระดับสถานศึกษา ในด้านกระบวนการบริหารความเสี่ยงตามขอบข่ายงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การระบุ วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยง 2) การจัดทำแผนและการบริหารความเสี่ยง 3) การติดตาม และการรายงานความก้าวหน้าของการบริหารความเสี่ยง 4) การประเมินผล และการรายงานผลการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษา

คำสำคัญ: ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการ, การจัดระบบบริหารจัดการความเสี่ยง, การบริหารความเสี่ยง, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

Abstract

This research has a general purpose to 1) study principal concepts, practices, current conditions and problems of risk management in School Academic Affair Administration and 2) propose an appropriate risk management system that is applicable in practice. The research tools include document synthesis, interview forms, questionnaires, and initial draft evaluation forms. The research methodology is as follows: 1) study the principle concepts and guideline of risk management in various organizations and schools 2) in-depth interviews with people whose work are related to risk management in organization and schools 3) study the current situation, problem and suggestion of schools that received the Royal award and 4) present the risk management system in the academic administration that is applicable to implement in the educational system. The data analysis is done using content analysis, frequency analysis and frequency percentage. Then a focus group meeting is organized.

The findings of this research are as follow:

1. The current school risk management has only internal control system as a tool to track the mission operation. The risk assessment is the second component under the internal control evaluation standards but there is no risk management in academic administration.

2. The proposed risk management system for school academic administration consists of 1) organizing the risk management system in schools and 2) risk management processes of school academic administration which include the principles, objectives and structures of specific operations in risk management in academic administration at the school level. The risk management process of school academic administration framework consists of: 1) identification, analysis and risk assessment 2) planning and

risk management 3) monitoring and reporting the progress of risk management and 4) evaluation and reporting of risk management in school academic administration.

Keywords: *Risk management system for academic administration, Risk management system, Risk management, School academic administration.*

บทนำ

การบริหารความเสี่ยงเป็นการดำเนินงาน ที่ช่วยในการกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินงานที่สามารถป้องกันเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นและอาจมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งสามารถใช้กระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยง ช่วยให้อยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ เป็นที่ยอมรับได้ ช่วยให้ความมั่นใจในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นวิธีการหนึ่งในการบริหารจัดการที่จะช่วยให้การบริหารงานขององค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นสิ่งที่สถานศึกษาควรใส่ใจนำไปใช้งานอย่างจริงจัง และดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อลดการเกิดความเสียหายให้อยู่ในระดับที่สถานศึกษาทำได้ ควบคุมและสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). 2552: 36)

สำหรับการบริหารงานในสถานศึกษา สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ได้วางระบบควบคุมภายใน การประเมินผลการควบคุมภายใน และได้กำหนดมาตรฐานการควบคุมภายในให้มีการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ไว้ในกระบวนการด้วย แต่ใน พ.ศ. 2561 กระทรวงการคลัง ได้เปลี่ยนรูปแบบในรายงาน ส่วนการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ก็ยังมีอยู่เช่นเดิม ถ้าหากได้นำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ ที่ชัดเจน และใช้ประกอบในการดำเนินงานในแต่ละเรื่อง ของการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาด้วย น่าจะช่วยให้การบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษา มีโอกาสประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากขึ้น เป็นไปตามที่คาดหวัง และสามารถเผชิญกับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้นในการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

จากการศึกษาทบทวนผลการวิจัย เรื่องการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงสำหรับโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา และเรื่องแนวทางการบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนธนูบุรีวรเทพีเพลารักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ของกิตติ โสภาทิ (2558) และงานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนประถมศึกษาด้านวิชาการของเจริญ ศรีแสนปาง (2556) ได้พบว่า สภาพด้านการวางแผนความเสี่ยงของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ขาดการกำหนดวัตถุประสงค์ในการบริหารความเสี่ยง ขาดขอบข่ายงาน ขาดผู้รับผิดชอบที่แน่นอนชัดเจน และปรากฏว่าข้อเสนอแนะจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา ไม่ได้มีสาระที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษาแต่ประการใด เมื่อผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้น ก็ได้พบว่า การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาเป็นเพียงองค์ประกอบในมาตรการของการควบคุมภายใน ซึ่งในอดีตจะเน้นหนักเฉพาะกับงานการเงิน งานงบประมาณ การบริหารทั่วไป และงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพัสดุครุภัณฑ์เป็นสำคัญ

ผู้วิจัยมีความสนใจโดยเฉพาะกับการประยุกต์ใช้กับงานด้านการบริหารวิชาการของสถานศึกษา เมื่อได้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิชาการในสถานศึกษาก็ได้พบว่า โรงเรียนในโครงการส่งเสริม

คุณภาพการศึกษารางวัลพระราชทาน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้ผ่านการประเมินปัจจัยและผลผลิตที่สำคัญของสถานศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีระบบบริหารจัดการงานวิชาการที่มีคุณภาพที่น่าสนใจ น่าศึกษาว่ามีแนวปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการที่ดีในการจัดการศึกษา มีการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยงในเกณฑ์การประเมิน สาระที่ได้อาจเป็นประโยชน์ อาจนำมาใช้ประกอบในการพัฒนาระบบหรือรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเพื่อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาในปัจจุบัน เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นส่วนประกอบอยู่ในระบบบริหารงานควบคุมภายใน ซึ่งมีการดำเนินงานเป็นปกติอยู่แล้วในหน่วยงานภาครัฐทุกประเภทรวมทั้งในระดับสถานศึกษาด้วยแต่ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ที่เป็นระบบที่ชัดเจน จะมีส่วนช่วยให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นระบบที่มีความเหมาะสมกับลักษณะงานของสถานศึกษาโดยเฉพาะ มีระบบปฏิบัติการที่ช่วยให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีความก้าวหน้า บรรลุผลตามเป้าหมายของการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งระบบที่ได้จากการวิจัยนั้นนอกจากจะได้ระบบที่เหมาะสมกับลักษณะงานของสถานศึกษาแล้ว ยังเสริมระบบที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และพัฒนาวิธีการทำงานของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ แนวปฏิบัติ สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
2. เพื่อเสนอระบบบริหารความเสี่ยง ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

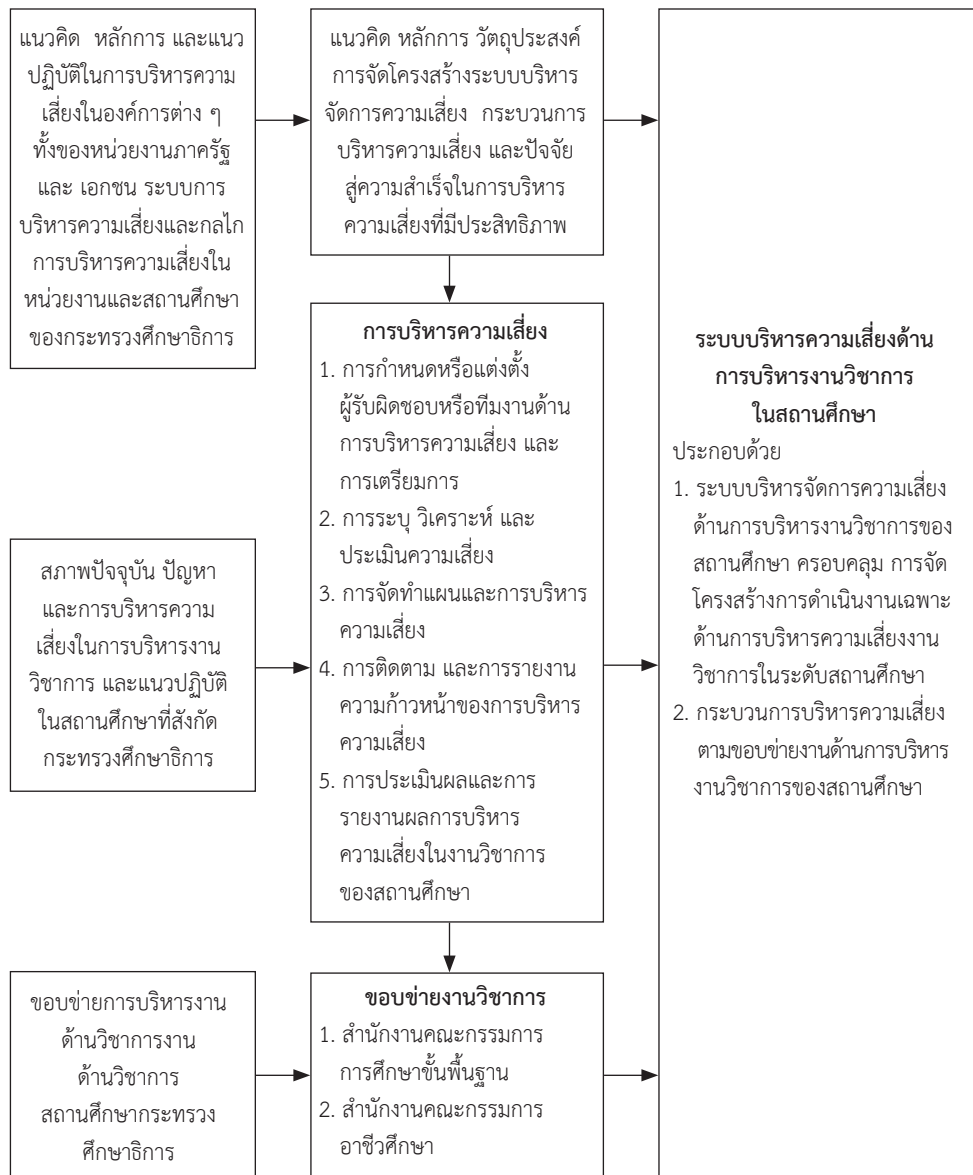
ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระงานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเพื่อเสนอระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติ มีขอบเขตด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

2. ขอบเขตด้านวิธีดำเนินการวิจัยนี้ มีการศึกษาวิเคราะห์จากตำรา เอกสาร คู่มือและแนวปฏิบัติในการบริหารงานควบคุมภายใน และการบริหารจัดการด้านการบริหารความเสี่ยง จากการสัมภาษณ์ผู้รู้และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง และเป็นที่ยอมรับในวงการที่เกี่ยวกับการบริหารงานควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง ในวงการศึกษาและในสถานศึกษา ซึ่งใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยเทคนิควิธีแบบลูกโซ่ (Snowball Technique Sampling) เพื่อให้ได้สาระที่ครอบคลุมครบถ้วน รวมทั้งข้อเสนอแนะในขั้นต้น เพื่อใช้ในการพัฒนาให้ได้ระบบบริหารความเสี่ยงที่ดี ที่เหมาะสมกับการดำเนินงานในสถานศึกษาโดยเฉพาะ และโดยเฉพาะกับการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา จากนั้นนำผลที่ได้มาใช้เป็นกรอบสำหรับการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะจากโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ที่ได้รับรางวัลพระราชทานในช่วงปี 2558 – 2560 โดยการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้างานวิชาการ และผู้รับผิดชอบงานควบคุมภายในหรือการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาแล้วนำผลรวมมายกร่าง

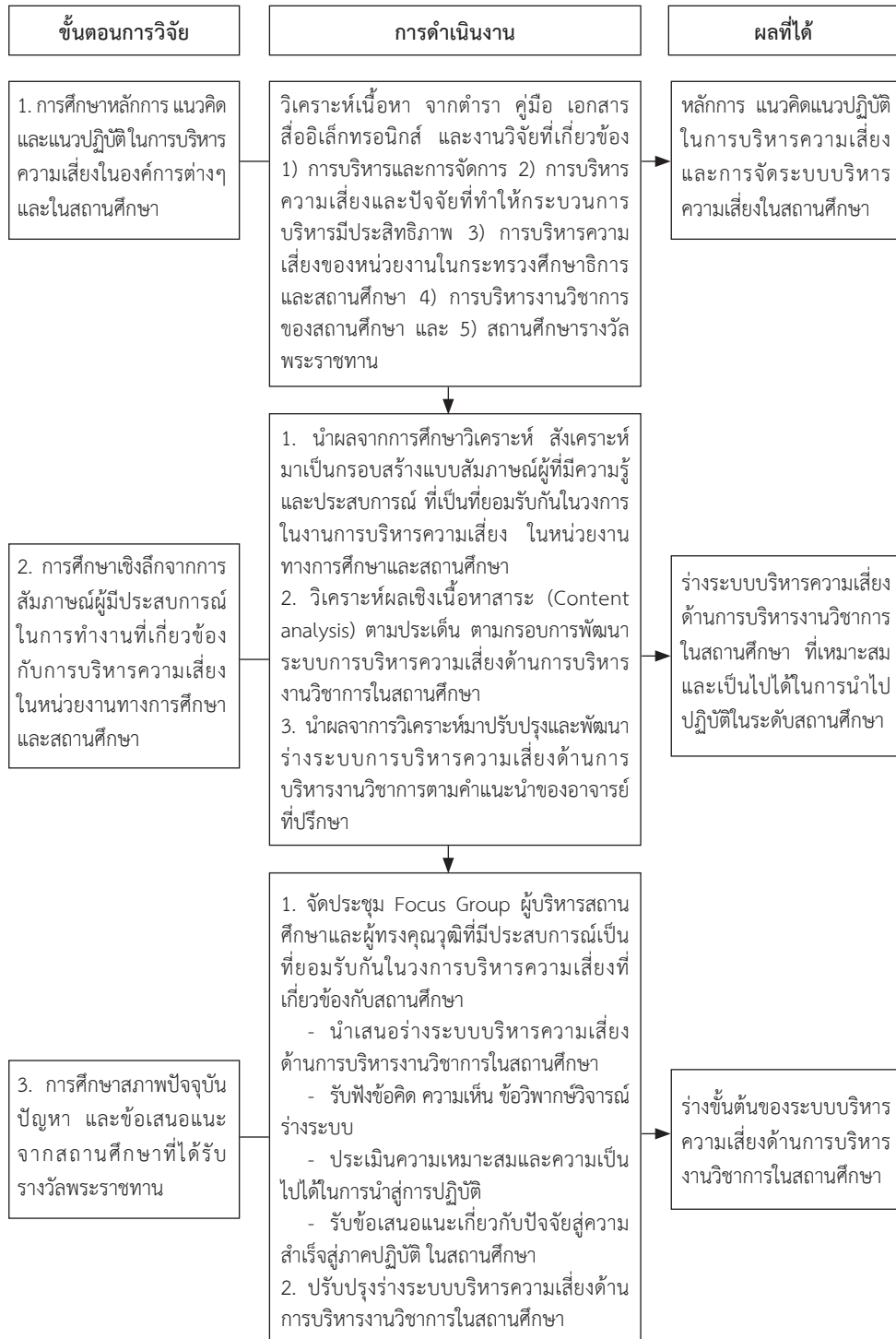
เป็นระบบและกระบวนการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงด้านวิชาการของสถานศึกษา ที่แสดงหลักการ แนวคิด การจัดระบบการดำเนินงานในระดับสถานศึกษา และกระบวนการบริหารความเสี่ยงกับงาน ด้านวิชาการ ของสถานศึกษาโดยเฉพาะ แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมแบบ Focus group รับข้อวิพากษ์วิจารณ์ ข้อเสนอแนะ และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำสู่ ภาคปฏิบัติ ในระดับสถานศึกษา แล้วนำเสนอแนะมาพัฒนาเป็นระบบที่สมบูรณ์ เพื่อเสนอสำหรับการ ดำเนินการในสถานศึกษาต่อไป

กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบความคิดทางการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

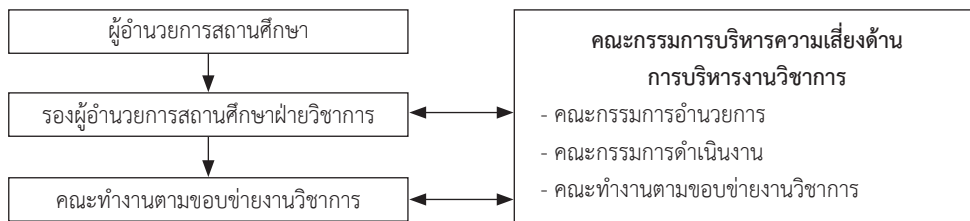
1. แนวคิดระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

การบริหารความเสี่ยงเป็นเรื่องที่จัดได้ว่า เป็นกลยุทธ์ทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากและเร็ว องค์การต่าง ๆ ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่อาจกลายเป็นอุปสรรคหรือเป็นตัวขัดขวาง ทำให้งานไม่สามารถดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ระบบบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ ที่เป็นระบบที่ชัดเจน ตามหลักระบบบริหารจัดการที่ดี ต้องมีการจัดองค์การและการจัดการ (organization and management) ที่ชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดขอบข่ายงานและวิธีดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน มีการวางแผนและการดำเนินงานตามขั้นตอนหรือกระบวนการที่เหมาะสม โดยเฉพาะงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารจัดการของสถานศึกษาโดยตรง ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา และ 2) กระบวนการดำเนินงานในการบริหารความเสี่ยงตามขอบข่ายงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

- 2.1 เพื่อการป้องกัน ลดความผิดพลาด กำจัดเหตุการณ์ที่ส่งผลเสียต่องานวิชาการในสถานศึกษา
- 2.2 เพื่อให้มีแนวทางในการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
- 2.3 เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษา
- 2.4 เพื่อเพิ่มผลลัพธ์และประสิทธิภาพของงานวิชาการในสถานศึกษา รวมทั้งเกิดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรบริหารงาน

3. โครงสร้างการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ภาพที่ 3 โครงสร้างการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

3.1 คณะกรรมการอำนวยการ ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นประธาน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการเป็นรองประธาน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายงานอื่นเป็นกรรมการ และหัวหน้างานบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ มีบทบาทหน้าที่ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 2) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการบริหารความเสี่ยงในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 3) ให้ความเห็นชอบแผนการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา และ 4) ควบคุม กำกับ การดำเนินงาน นิเทศและให้คำปรึกษาในการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจงานด้านวิชาการ

3.2 คณะกรรมการดำเนินงาน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการเป็นประธาน หัวหน้างานวิชาการ (ระดับต่าง ๆ) ของสถานศึกษาเป็นกรรมการ หัวหน้าคณะทำงานตามขอบข่ายงานวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ มีบทบาทหน้าที่ 1) เสนอนโยบาย เป้าหมายและแนวทางการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการให้ได้รับการปฏิบัติในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 2) ระบุความเสี่ยง ระบุสาเหตุของความเสี่ยงในงานวิชาการ 3) ประเมินความเสี่ยง วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงในงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษา 4) จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงและดำเนินการตามแผนบริหารความเสี่ยง 5) ควบคุมกำกับ ทบทวน ประเมินผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าของแผนบริหารความเสี่ยงด้านวิชาการของสถานศึกษา และ 6) ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการบริหารความเสี่ยงในด้านวิชาการของสถานศึกษา

3.3 คณะทำงานตามขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วย หัวหน้าคณะทำงานตามขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษา คณะทำงานเฉพาะกิจตามขอบข่ายงานวิชาการ 1- 3 คน มีบทบาทหน้าที่ 1) ระบุความเสี่ยง ระบุสาเหตุของความเสี่ยงในโครงการหรือกิจกรรมในงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการ 2) ประเมินความเสี่ยง วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงในโครงการหรือกิจกรรมในงานวิชาการ 3) จัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงตามรายโครงการหรือกิจกรรมในงานวิชาการ 4) ปรับปรุงแผนการปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงหลังจากที่ติดตามและประเมินผล และ 5) ติดตามตรวจสอบผล ทบทวนผลและรายงานผลการบริหารความเสี่ยงของโครงการหรือกิจกรรมในงานวิชาการหลังดำเนินการเสร็จสิ้น

4. ขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษา

จากขอบข่ายงานด้านวิชาการที่หน่วยงานและนักวิชาการที่ให้ไว้ ทุกเรื่องมีความสำคัญในการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา แต่ขอบข่ายการบริหารวิชาการ ที่มีความครอบคลุมมากที่สุด ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ที่ได้กำหนดขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการ จำนวน 17 ด้าน การออกแบบโดยรวมจึงกำหนดในขั้นต้นในลักษณะที่ครอบคลุมของประเด็นทั้งหมด แต่ในการปฏิบัติจริง สถานศึกษาอาจปรับให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา หรือกำหนดการตามที่หน่วยงานที่ต้นสังกัดกำหนดก็ได้

5. กระบวนการในการบริหารความเสี่ยง

กระบวนการตามขอบข่ายด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จะประกอบด้วย

I = การระบุ วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยง

II = การจัดทำแผนและการบริหารความเสี่ยง

III = การติดตาม และการรายงานความก้าวหน้าของการบริหารความเสี่ยง

IV = การประเมินผลและการรายงานผลการบริหารการบริหารความเสี่ยง

กรอบการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษา

กระบวนการบริหารความเสี่ยง				
ขอบข่ายงานวิชาการ	I	II	III	IV
1. การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น				
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ				
3.				
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา				

ภาพที่ 4 กรอบการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษา

5.1 การระบุ วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยงขึ้นการระบุ วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยงจะครอบคลุมการดำเนินงานในเรื่องการระบุความเสี่ยงและสาเหตุของความเสี่ยงดำเนินการโดยการค้นหาความเสี่ยงและวิเคราะห์สาเหตุหรือปัจจัยของความเสี่ยงในงาน โครงการ กิจกรรม หรือกระบวนการปฏิบัติงานในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้อง ว่ามีสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดที่อาจจะเป็นอุปสรรค ที่อาจทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย อาจก่อให้เกิดผลเสียหายได้ โดยศึกษาจากข้อมูลสถิติของความเสี่ยงที่เคยเกิดขึ้นในอดีตจากการสำรวจสภาพในปัจจุบัน คาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการระดมความคิดของคณะทำงาน คณะกรรมการดำเนินงานจากการใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ เป็นต้น

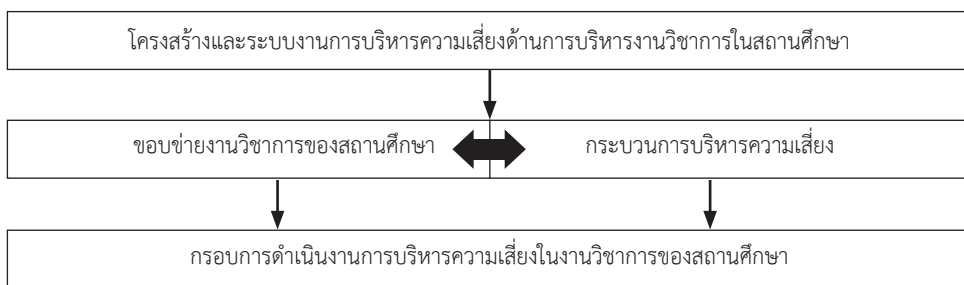
การประเมินความเสี่ยง เป็นการวิเคราะห์เพื่อคาดคะเนโอกาสและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงนั้นๆ และประเมินว่าความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นนั้นจะมีความรุนแรงอยู่ในระดับใดเพื่อจะได้นำมาจัดลำดับความสำคัญ การจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง ปกติจะพิจารณาจาก 1) โอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง 2) ผลกระทบที่เกิดขึ้น ความเสี่ยงนั้น และ 3) ระดับความสำคัญของความเสี่ยง โอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงจึงหมายถึง ความเป็นไปได้ที่ความเสี่ยงหรือเหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นในการพิจารณาระดับของโอกาสที่จะเกิดขึ้นมักจะใช้ข้อมูลที่ผ่านมา แต่ในกรณีที่เหตุการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อน อาจจะใช้ข้อมูลของเหตุการณ์ที่เป็นเหตุการณ์ลักษณะคล้ายกันกับที่เคยเกิดขึ้นในหน่วยงานอื่นจากข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า หรือบางส่วนอาจได้ประสบการณ์ของคณะผู้ประเมิน

5.2 การจัดทำแผนและการบริหารความเสี่ยง ดำเนินการดังนี้ 1) ประชุมคณะกรรมการร่วมกันในการวางแผนและจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยง 2) กำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง 3) กำหนดระยะเวลาในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจนในแผนการบริหารความเสี่ยง 4) กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงในแผนการบริหารความเสี่ยง 5) กำหนดการงบประมาณให้ครอบคลุมในกิจกรรมที่ดำเนินงาน

6) ขออนุมัติแผนการบริหารความเสี่ยงในขอบข่ายงานวิชาการบูรณาการอยู่ในโครงการหรือกิจกรรมในแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน 7) ประชุมชี้แจง แผนการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน 8) ติดตามผลการดำเนินงานความก้าวหน้าการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการบริหารความเสี่ยง และ 9) ปรับปรุงแผนการปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงหลังจากที่ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการบริหารความเสี่ยง

5.3 การติดตาม และการรายงานความก้าวหน้าของการบริหารความเสี่ยง การติดตามความก้าวหน้าและการบริหารความเสี่ยงจะครอบคลุมการติดตาม ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผล และการรายงาน เป็นการติดตามผลและรายงานผลการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนและแนวทางการบริหารความเสี่ยง ติดตามผลตามมาตรการในการจัดการความเสี่ยงตามช่วงเวลาในระยะต่าง ๆ เช่น เป็นรายเดือน หรือตามที่กำหนดไว้โดยระบุความคืบหน้าของการจัดการความเสี่ยงตามแผนและความสำเร็จเมื่อเทียบกับเป้าหมายในแผน ระบุปัญหาและแนวทางการแก้ไขเพื่อให้สามารถดำเนินมาตรการได้อย่างสมบูรณ์

5.4 การประเมินผลและการรายงานผลการบริหารความเสี่ยง ในขั้นนี้จะเป็นการประเมินผลและรายงานผลการบริหารความเสี่ยง ระบุผลการดำเนินงานว่ามีความสำเร็จและมีประสิทธิภาพอย่างไร มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไปอย่างไร ตัวเอกสารการรายงานผลการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาอาจจัดทำขึ้นแบบเป็นการเฉพาะทั้งรายงานความเสี่ยงรายโครงการรายกิจกรรมหรือบูรณาการเป็นเอกสารรายงานทั้งระบบ รวมทั้งการจัดทำรายงานสำหรับระบบควบคุมภายในได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดสำหรับแต่ละสถานศึกษา

ภาพที่ 5 ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

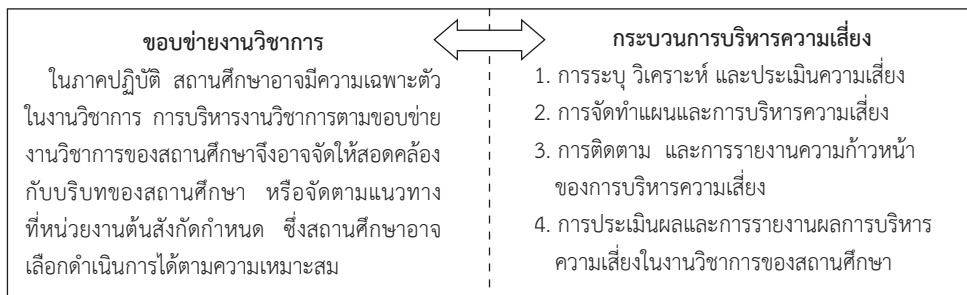
1. สถานศึกษาในปัจจุบันพบว่าการบริหารจัดการความเสี่ยง มีเพียงระบบการควบคุมภายใน (Internal Control) เป็นเครื่องมือติดตามการดำเนินงานตามภารกิจ และในมาตรฐานการประเมินผลการควบคุมภายใน จะมีการประเมินความเสี่ยงเป็นองค์ประกอบที่ 2 ซึ่งเป็นส่วนควบของระบบการควบคุมภายในอยู่ส่วนหนึ่ง แต่มิได้มีการบริหารความเสี่ยงในงานการบริหารด้านวิชาการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาโดยตรงแต่อย่างใด ส่วนใหญ่จะเป็นไปในการบริหารด้านการเงินเป็นสำคัญทั้ง ๆ ที่การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาเป็นที่พิสูจน์ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษา

2. ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่นำเสนอจากการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) การจัดระบบบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษา และ 2) กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามขอบข่ายงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในด้านการจัดระบบบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษา จะครอบคลุมหลักการ วัตถุประสงค์ และการจัดโครงสร้าง การดำเนินงานเฉพาะด้านการบริหารความเสี่ยงในด้านการบริหารงานวิชาการในระดับสถานศึกษา การกำหนดคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการ การแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินงาน และคณะทำงานตามขอบข่ายงานวิชาการ กำหนดผู้รับผิดชอบการบริหารความเสี่ยงในแต่ละระดับงานของสถานศึกษา เพื่อรับผิดชอบดูแลและดำเนินงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการบริหารของสถานศึกษา โดยในการจัดโครงสร้างและการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง ที่มีจำนวนนักเรียนเป็นจำนวนมากไม่ต่ำกว่า 500 คน สถานศึกษาอาจจะให้มีหัวหน้าวิชาการในแต่ละระดับเพิ่มเติมเข้าช่วยในการดำเนินงานเพื่อความสะดวกคล่องตัว หากเป็นในสถานศึกษาขนาดเล็ก โครงสร้างและระบบการบริหารงานความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อาจจัดในรูปแบบอื่นที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา หรือจัดตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดได้

ในด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาตามขอบข่ายงานวิชาการจากการวิจัยครั้งนี้ได้เสนอในกรอบกว้าง ในภาคปฏิบัติ สถานศึกษาบางแห่งอาจมีความเฉพาะตัวในงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษาจึงอาจจัดให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา หรือจัดตามแนวทางที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด ซึ่งสถานศึกษาอาจเลือกดำเนินการได้ตามความเหมาะสม

ในด้านกระบวนการบริหารความเสี่ยง ตามขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษา จะประกอบด้วย 1) การระบุ วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยง 2) การจัดทำแผนและการบริหารความเสี่ยง 3) การติดตาม และการรายงานความก้าวหน้าของการบริหารความเสี่ยง 4) การประเมินผลและการรายงานผลการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษา

3. กรอบการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษาซึ่งเป็นการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงไปดำเนินการกับงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษาจะเป็นไปตามกรอบ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 6 กรอบการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษา

4. ปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จในการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในระดับสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารจัดการที่ดีซึ่งสถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างและการดำเนินงานที่ชัดเจน เป็นระบบ มีกลไกและกระบวนการการดำเนินงานที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญ และจำเป็นในเรื่องการบริหารความเสี่ยงให้กับสมาชิกในหน่วยงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในงานการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการ การมีระบบสารสนเทศและการสื่อสารด้านการบริหารความเสี่ยงที่ดี มีการสื่อสารที่ดีที่สามารถเข้าใจได้ง่าย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และการใช้การทบทวนหลังการทำงาน หรือหลังปฏิบัติงานในทุกครั้ง (After Action Review) ประกอบในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน มีการติดตาม กำกับ นิเทศ และประเมินการบริหารความเสี่ยงของทุกงานอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ได้กำหนดประเด็นที่สำคัญในการอภิปราย คือ 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และ 2) ระบบบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษาปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ และสำรวจ

พบว่า มีเพียงระบบการควบคุมภายใน เป็นเครื่องมือติดตามการดำเนินงานตามภารกิจ และมาตรฐานการประเมินผลการควบคุมภายใน จะมีการประเมินความเสี่ยง เป็นส่วนควบของระบบการควบคุมภายในและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการกับงานด้านการเงินเป็นสำคัญ ยังไม่พบการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการโดยตรงที่เป็นระบบชัดเจนซึ่ง สอดคล้องกับรายงานสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (2560: 7) ที่มีการรายงานการทำหน้าที่ตรวจสอบงานด้านงบประมาณของสถานศึกษา แต่ในงานด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไปยังไม่มีการตรวจสอบ สถานศึกษาส่วนใหญ่จึงยังไม่เห็นความสำคัญในการดำเนินการบริหารความเสี่ยงให้เป็นระบบที่ชัดเจนโดยเฉพาะกับงานด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสันต์ จันทร์เขียว (2555) เรื่องการบริหารความเสี่ยงด้านคุณภาพการศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้พบว่า การบริหารความเสี่ยงจะเน้นในเรื่องด้านการบริหารจัดการโรงเรียนและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร ชมระกา (2557) เรื่องปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้พบว่า การบริหารความเสี่ยงจะเน้นเรื่องการติดตาม กำกับ ดูแล และประเมินการบริหารความเสี่ยงของทุกกลุ่มงานอย่างต่อเนื่อง และงานวิจัยของเนเรียว บินหะยีนีย (2555) เรื่องการบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ได้พบว่า การบริหารความเสี่ยงให้ความสำคัญกับด้านการดำเนินงานภายในหน่วยงาน จากการศึกษางานวิจัย ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการบริหารความเสี่ยงในภาพรวมของสถานศึกษา ยังไม่พบการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของผู้วิจัยที่ได้พบว่า สถานศึกษาปัจจุบัน ยังไม่มีการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการเป็นระบบที่ชัดเจน

2. ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่นำเสนอจากการวิจัย

ประกอบด้วยสาระสำคัญใน 2 ส่วน คือ 1) การจัดระบบบริหารจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษา และ 2) กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามขอบข่ายงานด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในเรื่องนี้ Semprevivo (1976: 1) ได้ระบุถึงระบบที่ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุอย่างใดอย่างหนึ่ง และ อุทัย บุญประเสริฐ (2529: 14) ที่กล่าวถึงการพัฒนาาระบบโดยการค้นหาปัญหาและการกำหนดวิธีแก้ไขปัญหาและพัฒนางาน หรือระบบงานในปัจจุบัน ผลสุดท้ายอยู่ที่สภาพต้องการจะให้เป็น คือมีการแก้ไขปัญหา ซึ่งระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ที่ศึกษาในครั้งนี้ มาจากการสังเคราะห์แนวคิดหลักการ แนวปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงในองค์กรต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ระบบการบริหารความเสี่ยงและกลไกการบริหารความเสี่ยงในหน่วยงานสถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการ และสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

จากผลการศึกษาสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ในเรื่องการปฏิบัติในการกำหนดหรือแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการ ที่ควรมีเพิ่มเติม คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงด้านวิชาการของสถานศึกษา ดังนั้นโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ต้องมีการกำหนดคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการขึ้นมาเป็นการเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ จันท (2555) เรื่องการบริหารความเสี่ยงในห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่ได้พบว่าส่วนใหญ่ต้องมีคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนในทางปฏิบัติสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางควรดำเนินการตามที่งานวิจัยเสนอไว้ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก โครงสร้างและระบบการบริหารงานความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อาจจัดในรูปแบบอื่น หรือเป็นแบบบูรณาการที่เหมาะสมกับสถานศึกษา หรือจัดการให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือจัดตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดได้ ซึ่งเป็นตามดังที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุม Focus Group เพื่อพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา

การดำเนินการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงไปดำเนินการกับงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษา เพื่อความครอบคลุมงานวิชาการ ที่ได้กำหนดขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการ จำนวน 17 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 29) เชื่อว่ามีความครอบคลุมขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษาในแบบที่ครบทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระพร อายุวัฒน์ (2552) เรื่องแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้ขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการ จำนวน 17 ด้าน เพื่อความครอบคลุมในการบริหารงานวิชาการ แต่ในภาคปฏิบัติจริงสถานศึกษาอาจจัดให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา หรือจัดตามแนวทางที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดก็ได้ ซึ่งสถานศึกษาอาจเลือกดำเนินการได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุม Focus Group เพื่อพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

กระบวนการบริหารความเสี่ยงที่ดำเนินการกับงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษา คือ มีการดำเนินการระบุ วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยง การจัดทำแผนและการบริหารความเสี่ยง การติดตาม การรายงานความก้าวหน้าของการบริหารความเสี่ยง การประเมินผลและการรายงานผลการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการของสถานศึกษา กระบวนการบริหารความเสี่ยงมีความไม่แตกต่างกันในแต่ละหน่วยงาน เนื่องจากในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการมีความสำคัญ จึงทำให้การบริหารความเสี่ยงเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2557: 1-10) ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives Setting) การบ่งชี้เหตุการณ์ (Event Identification) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response) กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) และการติดตาม (Monitoring)

ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงในหน่วยงานและสถานศึกษา การสำรวจสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน และการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุม Focus Group ได้พบข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำเรื่องระบบการบริหารความเสี่ยงด้านบริหารงานวิชาการไปกำหนดเป็นนโยบายของสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด
- 1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยงให้แก่ผู้รับผิดชอบเรื่องการบริหารความเสี่ยงระดับสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา
- 1.3 สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงด้านงานวิชาการในระดับสถานศึกษาให้ชัดเจนโดยกำหนดผู้รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงในงานวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำคู่มือระบบการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการให้ผู้รับผิดชอบเรื่องการบริหารความเสี่ยงระดับสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารความเสี่ยง
- 2.2 สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือระบบการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการให้คณะกรรมการบริหารความเสี่ยงในส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารความเสี่ยง
- 2.3 สถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยง วิเคราะห์ข้อมูลความเสี่ยง และจัดเก็บข้อมูลความเสี่ยง เช่น นำโปรแกรม Google Form มาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลระดับความเสี่ยงและสาเหตุของความเสี่ยงซึ่งจะช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน
- 2.4 สถานศึกษาควรสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นเรื่องการบริหารความเสี่ยงให้กับสมาชิกในหน่วยงาน
- 2.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุน จนเกิดความร่วมมือร่วมใจในการประสานงานการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการ

2.6 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในงานการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการ

2.7 ควรใช้การทบทวนหลังการทำงาน หรือหลังปฏิบัติงานในทุกครั้ง (After Action Review) ประกอบในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

2.8 ฝ่ายบริหารมีการติดตาม กำกับ นิเทศ และประเมินการบริหารความเสี่ยงของทุกกลุ่มงานอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพียงโรงเรียนรางวัลพระราชทานในการวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา

3.2 ควรศึกษาแนวปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาในสถานศึกษาประเภทอื่น ๆ ทั้งสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และที่สังกัดหน่วยอื่นหรือน้องคณาจารย์ปรับปรุงระบบของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาโดยเฉพาะโดยตรง เพื่อได้ข้อมูลมาพัฒนาติดตามผู้ที่รับผิดชอบได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ จันทร. (2555). การบริหารความเสี่ยงในห้องสมุดมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติ ไสภาทิ และชญานิษฐ์ อูสาโท. (2558). แนวทางการบริหารความเสี่ยงในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนธบุรีวรเทพพิลารักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 1. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 10(3): 336-348.
- กลุ่มตรวจสอบภายในระดับกระทรวง. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการจัดวางระบบการควบคุมภายในและประเมินผล. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2559, จาก www.kpru.ac.th/th/internal-audit/manual56.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2550). ราชกิจจานุเบกษา, 124 (24 ก). สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2559, จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/RuleMetDistEdMnt2550-02-12-2010.pdf>
- เจริญ ศรีแสนปาง. (2556). การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนประถมศึกษา. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระพร आयวัฒน์. (2552). แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก, ปริญญาานิพนธ์ ป.ร.ด. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

- โนเรีย บินหะยีนิยิ. (2555). การบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ), กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- ประวีติ ยงบุตร. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา. ปริญญาโท กศ.ด. (การบริหารการศึกษา), พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย นเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ต.ล.ท.). (2557). กรอบการบริหารความเสี่ยงองค์กร. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2559, จาก http://www.set.or.th/th/about/overview/files/ERM_Framework_2016.pdf.
- พิสันต์ จันทร์เชียว. (2555). การบริหารความเสี่ยงด้านคุณภาพการศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย แม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา), เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพร ชมระกา. (2557). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารความเสี่ยงของ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร การศึกษา), มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). การบริหารความเสี่ยง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน. (2560). คู่มือควบคุมภายใน. กรุงเทพฯ: สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2529). วิธีการหรือเทคนิคเชิงระบบกับการบริหารโรงเรียน. เอกสารประกอบ โครงการ สัมมนาทางวิชาการเรื่องหลักและแนวทางในการบริหารโรงเรียนอย่างเป็นระบบ (น.14). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- Semprevivo, Philop C. (1976). "System Analysis," Definition, Process, and Design. Chicago: Science Research Association.